

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

РЕФЕРАТ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 242 «Туризм»

за освітньою програмою «Туризм»

на тему: «СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО
ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»

Виконавець:

студент Центру заочної форми навчання

Долгіх Анастасія Володимірівна _____

/підпис/

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, професор

Герасименко Віктор Григорович _____

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Україна є однією з найбільших європейських держав, географічне розташування, природні та антропогенні ресурси якої сприяють розвитку національного туризму. Існуючий туристсько-рекреаційний потенціал та культурно-історична спадщина може і повинна сприяти входженню України, як однієї з найбільш розвинених туристських держав, на світовий ринок. Туристська сфера є однією із стратегічних галузей національної економіки, за допомогою якої відбувається подальший соціально-економічний розвиток держави, навіть за теперішніх складних геополітичних і соціально-економічних умов.

Нове розуміння культури в суспільстві й усвідомлення необхідності збереження культурної спадщини у світі розширюють перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму, подальшого використання історико-культурного потенціалу територій, а також впливу на соціальну й культурну сферу, екологію, зовнішньоекономічну діяльність і міжнародні відносини. Це пов'язано з тим, що в сучасному світі туризм із переважно економічного явища перетворюється на соціальний й культурний феномен.

Незважаючи на всі труднощі, наш час є періодом розвитку нових тенденцій у культурному житті, відроджуються раніше забуті імена, пам'ятки й події, по-новому оцінюється історична спадщина. І тому, для більшості українських регіонів, орієнтація на культурно-пізнавальний туризм, на основі використання потенціалу малих містечок, стає однією з реальних можливостей економічного, соціального й культурного піднесення. Виявлення цього потенціалу, як ресурсу розвитку регіону, пов'язане з потребами управлінської практики, необхідністю допомогти територіальним співтовариствам оптимізувати процеси залучення широких верств населення до співробітництва з іншими культурними співтовариствами, а також процесами, пов'язаними з довгостроковим прогнозуванням розвитку території. Все це зумовлює своєрідну специфіку організації культурно-пізнавального туризму в Україні.

Актуальність зазначеної теми, практична потреба в наукових розробках, спрямованих на пошук шляхів інноваційного розвитку культурно-пізнавального туризму, визначили мету і завдання даної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є узагальнення теоретичних положень, розробка методичних і практичних рекомендацій щодо напрямів подальшого розширення культурно-пізнавального туризму на теренах України. Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки та розв'язання таких завдань:

- розкрити термінологічний інструментарій культурно-пізнавального туризму, зокрема визначити змістове навантаження таких понять як «культурна спадщина», «історико-культурний потенціал», «історичне населене місце»;
- встановити різновиди культурно-пізнавального туризму, їх особливі ознаки;

- оцінити історико-культурний потенціал для розвитку досліджуваного туристичного напрямку;
- проаналізувати роботу туристичного підприємства – організатора культурно-пізнавальних турів;
- визначити шляхи інноваційного розвитку культурно-пізнавального туризму в нашій країні.
- розробити проект культурно-пізнавального туру як найбільш поширеної форми включення культурної спадщини в систему туристичного обслуговування.

Об'єктом дослідження є процес розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні в сучасних умовах.

Предметом дослідження є теоретичні та науково-методичні положення, а також практичні інструменти формування напрямів зазначеного виду туризму.

Методи дослідження. У роботі застосовано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, вибір яких зумовлений особливостями об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження. Зокрема, в кваліфікаційній роботі використовувались методи аналізу, синтезу, порівняння, систематизації, методи комп'ютерної обробки даних.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативні акти України, рекомендації Всесвітньої туристської організації (ЮНВТО) відносно використання понятійного апарату та термінології, пов'язаної з організацією туризму, що базується на використанні культурної спадщини. В роботі використано праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблематики даного дослідження, матеріали науково-дослідної роботи кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу Одеського національного економічного університету, офіційні дані Державної служби статистики України та головного управління статистики в Одеській області, власні спостереження і розрахунки, дані мережі Інтернет.

Практичне значення отриманих результатів полягає в узагальненні науково-теоретичних підходів і розробленні практичних рекомендацій щодо розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 32 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 71 сторінки. Основний зміст викладено на 68 сторінках. Робота містить 6 таблиць, 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Сутність, типи та ресурсна база культурно-пізнавального туризму»* розглянуто понятійно-термінологічний апарат даного виду туризму, ресурсна база його розвитку.

У другому розділі *«Аналіз та оцінка історико-культурного потенціалу для розвитку туризму»* проаналізовано компонентну структуру культурної спадщини України, надана Оцінка історико-культурного потенціалу регіонів

України, здійснено Аналіз роботи підприємства «Навігатор» - організатора культурно-пізнавальних турів.

У третьому розділі *«Перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні на основі використання історико-культурного потенціалу»* обґрунтовано заходи щодо підтримки культурно-пізнавального туризму в регіонах України, запропоновано проект культурно-пізнавального туру «Музейне царство маленького міста».

ВИСНОВКИ

Ресурсною базою культурно-пізнавального туризму є культурна спадщина. Вона уявляє собою сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини;

Рейтинг історико-культурного потенціалу та ефективності його реалізації показав, що головними туристськими регіонами України є м. Київ, Львівська та Одеська області. За ними йдуть регіони Східної України: Дніпропетровська, Харківська та Запорізька області. Головним туристським центром України є Київ: крім значної кількості об'єктів туризму він являє собою приклад пропорційного розвитку всіх компонентів туристського потенціалу.

Проведений аналіз розвитку культурно-пізнавального туризму в умовах глобалізації на основі ціннісного ставлення до культурної спадщини дає можливість визначити проблеми та перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні.

В Україні не в повній мірі використовується історико-культурна спадщина для формування спільної ідентичності, консолідації громадян різних регіонів, формування позитивного іміджу держави. Внаслідок цього складові історико-культурної спадщини залучаються до туристичної галузі безсистемно, а їх пізнавальна функція зводиться до мінімуму. Проблемним питанням туристичної інфраструктури області є незадовільний стан значної кількості об'єктів туристичних відвідувань, які представляють інтерес для туристів.

На сьогодні туризм виступає одним із основних чинників формування пам'яткоохоронних тенденцій в усьому світі. Збереження пам'яток історії та культури все більше популяризується в контексті збереження навколишнього середовища. Однак існує низка досі не вирішених проблем, пов'язаних із реставрацією, наданням режиму схоронності, туристичним перевантаженням пам'яток історії та культури, перетворення їх в об'єкти туристичної атракції.

Слід відзначити, що до 70% об'єктів культурної спадщини перебувають у незадовільному стані (кожен десятий об'єкт - в аварійному) та потребують проведення робіт з реставрації або реконструкції, облаштування для туристичних відвідувань.

На сьогоднішній день не розроблено надійних методик аналізу функціонування пам'яток історії та культури екскурсійного туристичного об'єкта. Внаслідок цього складові історико-культурної спадщини залучаються до туристичної галузі безсистемно, а їх пізнавальна функція зводиться до мінімуму. Серед 418-ти пам'яток археології національного значення України лише 54 викорис-

товуються як туристичні об'єкти; з 147 пам'яток історії національного значення туристичними об'єктами є 98; з 45 пам'яток монументального мистецтва національного значення в туристичній інфраструктурі представлено 28 одиниць [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

У сучасному законодавстві не враховуються завдання, пов'язані з ефективним використанням історичного й культурного потенціалу країни для поліпшення якості національного туристичного продукту. Для вирішення цих проблем слід звернути увагу на поняття історико-культурного потенціалу регіону під час розробки іміджевих брендів та маршрутів за напрямом. Саме утворені культурно-історичними об'єктами простори певною мірою визначають локалізацію рекреаційних потоків і напрями екскурсійних маршрутів.

Також слід відмітити досить низький рівень державного менеджменту у сфері охорони та збереження культурних об'єктів, у просуванні культурно-рекреаційного бренду національної спадщини. З двадцяти тисяч пам'яток архітектури та містобудування України кожна десята пам'ятка потребує негайного втручання реставраторів. Близько мільйона одиниць зберігання музейних цінностей на сьогодні також потребують реставраційних робіт. Значну частину витрат щодо фінансування цих робіт бере на себе держава. Але цих коштів недостатньо, тому разом з цим постає нагальна проблема пошуку недержавних джерел фінансування.

Для вирішення проблем відродження і збереження об'єктів історико-культурної спадщини області необхідно виконати низку завдань:

- розробити збалансовану довготривалу регіональну програму розвитку пам'яткоохоронної сфери;
- створити чіткі законодавчі гарантії щодо забезпечення прозорих умов здійснення передачі в оренду, концесію чи приватну власність об'єктів історико-культурної спадщини з метою залучення стратегічних інвесторів, здатних забезпечити належний рівень охорони та збереження історичних пам'яток і перетворення їх в об'єкти туристичної інфраструктури;
- сформувати ефективну систему контролю за належним рівнем збереження інвесторами історичних пам'яток з встановленням більш жорсткої адміністративної і навіть кримінальної відповідальності в разі пошкодження, руйнування історичних пам'яток чи використання їх не за призначенням.

АНОТАЦІЯ

Долгіх А.В. «Стан та перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні (на прикладі туристичного підприємства «Навігатор»)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 242 «Туризм» за освітньою програмою «Туризм».

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2021

У роботі розглянуто теоретичні і практичні питання розвитку культурно-пізнавального туризму (КПТ) в регіонах України. Наведено погляди вчених щодо використання термінологічного інструментарію КПТ. Проведено діагностику ресурсної бази КПТ, аналіз його компонентної структури. Здійснено оцінку історико-культурного потенціалу регіонів України для формування зазначеного туристичного напрямку.

Визначено проблемні питання в розвитку КПТ, запропоновано заходи щодо його підтримки в регіонах України. Для включення культурно-історичних ресурсів в систему туристичного обслуговування розроблено проект культурно-пізнавального туру.

Ключові слова: культурно-пізнавальний туризм, культурна спадщина, історико-культурний потенціал, тур вихідного дня.

ANNOTATION

Dolgykh A.V. "State and prospects for the development of cultural and cognitive tourism in Ukraine (using the example of the tourist enterprise "Navigator")

Qualification work for a bachelor's degree in specialty 242 "Tourism" under the educational program "Tourism".

Odessa National University of Economics - Odessa, 2021

The work considered theoretical and practical issues of the development of cultural and educational tourism (CET) in the regions of Ukraine. The views of scientists on the use of CET terminology tools are given. Diagnostics of CET source base and analysis of its component structure were carried out. An assessment of the historical and cultural potential of the regions of Ukraine for the formation of this tourist direction was carried out.

Problems in the development of the CBT have been identified, measures have been proposed to support it in the regions of Ukraine. To include cultural and historical resources in the tourist service system, a draft cultural and educational tour has been developed.

Keywords: cultural and educational tourism, cultural heritage, historical and cultural potential, weekend tour.